

Regleringen av vattenståndet i Tåsjön.

Den västligaste delen av Ångermanland skjuter som en kil in emellan Jämtland och Västerbottens lappmark, och här ligger den c:a 4 mil långa Tåsjön i socknen med samma namn. Parallellt med Tåsjön ligger Flåsjön, som är ungefär lika lång som Tåsjön. Endast den östligaste delen av Flåsjön med utloppet Flåsjöån ligger i Ångermanland.

Största delen av bebyggelsen runt Tåsjön ligger intill stränderna, dock mest utefter den norra stranden. Så är ju också i allmänhet förhållandet vid alla norrländska sjöar.

Då åkrar och betesmarker i allmänhet sträcka sig ända ner till stränderna, har ju den nu bestämda höjningen av Tåsjöns vattenstånd ställt till en del rabalder, såsom man har sett av pressen.

Nu är förhållandena vid Tåsjön emellertid rätt så invecklade. Sjön sänktes nämligen i mitten av 1800-talet ett par meter genom böndernas åtgörande, och den mark, som på detta vis vanns, äges nu av ett särskilt bolag.

Det var på en sockenstämma 1849, som bönderna i Tåsjö by, beslöt att bilda Tåsjö sjösänkingsbolag ävensom att begära statsanslag för arbetets utförande. Det dröjde emellertid, innan man kom igång, men 1861 var sänkningen verkställd. Det rörde sig om ett par meter. Först sedan sänkningen var färdig, fick man statsanslag å 6000 kr. Det var tur för tåsjöborna att arbetet kunde göras genom grävning vid Tåsjöälvens utlopp ur Tåsjön. Hade det nämligen funnits berg här, så hade de nog gått bet på uppgiften. Dynamit fanns ej på den tiden, och krut hade de icke råd att skaffa för att få bort de största stenbumlingarna. I stället eldade man omkring de största stenarna så att de blev röda, och så slog man vatten på dem så de sprungo sönder.

Vinsten av sjösänkningen blev en 87 000 meter lång strandremsa runt Tåsjön, som växlade i bredd från 3 meter upp till 585 m. Ytinnehållet å denna strandremsa var icke mindre än 650 hektar. Bönderna köpte emellertid icke till sig strandremsorna framför sina ägor, utan Tåsjö sjösänkingsbolag skötte det hela. I synnerhet de allra första åren gav goda resultat. Det fanns år, då man delade ut 30 procent på det insatta kapitalet.

År 1910 överlät emellertid Tåsjö sjösänkingsbolag landvinnningen till Tåsjö sjösänkingslandvinningsföretag u.p.a. Sedan dröjde det emellertid ej länge, innan bönderna kommo i delo med föreningen om äganderätten till landvinningsmarken, och långvariga rättegångar blev följd. År 1932 lämnade emellertid högsta domstolen utslag i målet, varvid Tåsjö sjösänkingslandvinningsföretag tilldömdes all genom sjösänkningen vunnna mark. Underhandlingar är nu igång emellan kungl. vattenfallsstyrelsen och denna föreningen om försäljning av landvinningsmarken till vat-

tenfallsstyrelsen.

Tåsjön skall emellertid höjas ytterligare ett par meter över det vattenstånd, som var, då sjön sänktes, och det är här, som alla bönderna runt Tåsjön komma med i spelet.

De gårdar, där stränderna är branta, beröras icke mycket av sjöhöjningen, men gårdar, so ha mera flacka stränder, komma illa ut. Stämningen vid Tåsjön har emellertid lugnats ned betydligt, sedan bönderna börjat komma underfund med vattenfallsstyrelsens sätt att gå fram. Flera gårdar, som skulle komma särskilt illa ut, har vattenfallsstyrelsen köpt, och de ha betalat ett gott pris.

Det var finnar, som redan i början av 1500-talet började odla upp marken vid Tåsjön, där det förut var rena vildmarken. Sedan har ju invandring skett från andra håll under tidernas lopp, och det märks ju knappast något av det finska inslaget bland tåsjöbönderna. Jorden i tåsjötrakten innehåller naturlig kalk och är därför synnerligen bördig, vilket också märks på många vis. Sveriges geologiska undersökning har sagt, att just trakten kring Tåsjö är den bördigaste i silurområdet öster om fjällkedjan.

All mark, som brutits och odlats under många generationers slit, och som anses vara den bördigaste i hela Norrland, dränkes så här under vatten, tycker en utomstående vara hårt, och vad skola då tåsjöborna själva säga. Nu finns emellertid möjligheter vid Tåsjön att bryta ny mark längre från sjön. Hur långt som helst från sjön kan man emellertid ej bege sig med nyodlingen, då Tåsjöberget, som löper parallellt med Tåsjön, stänger vägen.

Vi saknar kol här i landet, men vi har i stället vår vattenkraft, och ju bättre denna tillvaratas ju bättre för landet i sin helhet, och då måste de enskildas intresse ofta skjutas åt sidan. Hade vår vattenkraft nu varit fullt utbyggd, hade vi icke så hårt behövt klämma åt våra skogar, som nu skett på grund av att kolimporten varit så gott som stängd.

"Fjällkarl"

Regleringen av Flåsjön.

För några dagar sedan berättade jag i dessa spalter om regleringen av vattenståndet i Tåsjön, som ligger i Ångermanland strax norr om Flåsjön. Både Tåsjön och Flåsjön höra emellertid till Ångermanälvens källsjöar, och liksom man nu som bäst har börjat med arbetet i Tåsjöälvens utlopp ur Tåsjön, så har man samtidigt satt i gång vid Flåsjöans utfall ur Flåsjön. Vattenståndet i Flåsjön skall nämligen också regleras.

Vid Tåsjöälvens utfall ur Tåsjön håller man som bäst på med borrhningar för att söka efter bästa platsen för det blivande dämmet. Man provborrade både vid själva älvutloppet och ett stycke ned efter älven. Vid Flåsjöans utfall ur Flåsjön är man nu i farten med att bygga baracker för de arbetare, som skola ta i håll med det blivande dämmet, ävensom att leda fram elektrisk ström till arbetsplatsen.

Det är samma förhållande med Flåsjön som med Tåsjön. Även Flåsjön sänktes i mitten av 1800-talet, men icke så mycket som Tåsjön. Ingen tycks känna till det exakta årtalet för Flåsjöns sänkning eller hur mycket den blivit sänkt. Det enda man vet är, att sju bönder från Alanäset grävde utloppet från Flåsjön, och att detta skall ha skett någon gång på 1830-1840-talet. Efter vad man kan se av en del strandvallar, som ligga runt Flåsjöns stränder, så torde denna sänkning ej ha rört sig om mera än c:a en meter. Ingen vet anledningen till sänkningen. Landvinningen blev högst obetydlig. Kanske man ämnat gräva mera men ledsnat på arbetet. Det var endast vid Alanäset och vid Lövberga, som det blev någon vinst av sjösänkningen.

Befolkningen runt Flåsjön tar regleringen av sjön mycket lugnt, men så är det ej meningen att höja sjön mer än c:a en meter eller till samma vattenstånd, som den hade före sänkningen. Det blir ju en del odlad mark som kommer under vattnet vid Lövberga och Alanäset men i övrigt kommer höjningen av vattenståndet icke nämnvärt inverka på stränderna runt Flåsjön, som för det mesta är rätt branta. Det är egentligen endast en gammal släktgård på Alanäset, som gått genom sju generationer, som kommer särskilt illa ut. Även ett par andra mindre gårdar på Alanäsets sydsida komma att få känning av sjöhöjningen.

Vid den svåra vårfloden i våras var förresten vattenståndet i Flåsjön väl så högt som det kommer att bli, då regleringen är genomförd, vilket alla de rödmålade stakar runt Flåsjön, som vattenfallsverkets folk satt ut, visa.

Flåsjön är emellertid en rätt så stor sjö. Längden är c:a $4\frac{1}{2}$ mil och bredden på det bredaste stället c:a $\frac{1}{2}$ mil. Det blir således inga små vattenkvantiteter, som komma att magasineras, då dämmet vid Flåsjön en gång blir färdigt, vilket är meningen att det skall bli nästa år.

"Fjällkarl"